

О.О. Лазуренко

**ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ
ТА ПЕДАГОГІКИ**

Навчально-методичний комплекс

УДК [159.9+37.013](075.8)

ББК 88.я73+74.00я73

Л 17

Рецензенти: *Чепелева Н.В.*, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор

Падалка О.С., доктор педагогічних наук, професор

*Рекомендовано Вченою радою медико-психологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
(протокол № 9 від 12.05.2011 р.)*

Лазуренко О.О.

Л 17 Основи психології та педагогіки: навчально-методичний комплекс. – К.: ВПК "Експрес-Поліграф", 2011. – С. 376.
ISBN 978-966-2530-16-2

Посібник є компактним та інформативним навчально-методичним комплексом для вивчення дисципліни "Основи психології. Основи педагогіки" в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Метою посібника є залучення студентів до елементів психологічної і педагогічної культури, як складової загальної культури майбутнього фахівця.

У навчальному посібнику вміщені теми, визначені програмою з курсу "Основи психології. Основи педагогіки"; передбачені питання та завдання для програмованого контролю та самоконтролю, розв'язання психологічних задач, пояснення думок і тверджень, заповнення таблиць. Виконання цих завдань вимагає від студента попереднього самостійного опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою та підготовки реферативних повідомлень і виконання контрольних робіт.

Розрахований для викладачів та студентів вищих медичних навчальних закладів, що вивчають даний курс.

УДК [159.9+37.013](075.8)

ББК 88.я73+74.00я73

Л 17

ISBN 978-966-2530-16-2

© Лазуренко О.О., 2011

© ТОВ "ВПК "Експрес – Поліграф", 2011

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник “Основи психології та педагогіки” укладений для студентів вищих медичних навчальних закладів, які вивчають базовий курс “Основи психології. Основи педагогіки”, розроблений на основі нової концепції сучасної освіти, з врахуванням нових підходів щодо підготовки медичних кадрів у сучасних умовах. Згідно з даною концепцією акценти у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін перенесено на самостійне осмислення, опрацювання наукової інформації, усвідомлення вихідних положень, вироблення уміння самостійно аналізувати психологічні явища, процеси, стани тощо.

Вивчення курсу передбачає засвоєння студентами системи психолого-педагогічних знань, основних понять з кожної теми, набуття досвіду застосування цих знань на практиці. Обсяг інформації утворюється з лекційним матеріалом, охоплює питання для самоконтролю та завдання для самостійного опрацювання, теми рефератів, списки рекомендованої літератури, а також словник основних психологічних та педагогічних термінів.

Вміщені в посібнику завдання не повинні обмежувати ініціативу викладача, їх можна змінювати і доповнювати з урахуванням специфіки факультету.

При складанні посібника були використані матеріали та окремі завдання, вміщені у виданнях: “Основи загальної психології” (за ред. С.Д. Максименка. – К., 1998), “Загальна психологія” (за ред. С.Д. Максименка. – К., 2000, 2004, 2006), “Психологія та педагогіка” (за ред. С.Д. Максименка. – Вінниця, “Нова книга”, 2007), “Загальна психологія” (Скрипченко О., Долинська Л. та інші. – К., 1999), “Практикум: загальна, вікова і педагогічна психологія” (за ред. Д.Ф. Ніколенка. – К., 1980), “Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань” (за ред. Г.Б. Казарновської, О.П. Долинина. – К., 1990), “Загальна психологія: збірник завдань і вправ”

(Кричфалуший М.В. – Луцьк, 1995), “Атлас по психології” (Гамезо М. В., Домашенко І. А. – М., 2001), “Загальна та медична психологія” (Вітенко І.С. – К., 1994), “Практикум з психології: Навч.-метод. посібник” (Чернівці, 1999), “Основи психології: навчально-методичний посібник” (Лазуренко О.О. – К., 2002), “Педагогіка” (Фіцула М.М. – Тернопіль, 1997), “Методичні рекомендації та завдання з курсу “Основи педагогіки” (Лазуренко О.О. та ін. – К., 2002), “Програма, плани практичних занять, методичні вказівки та рекомендації до виконання контрольних робіт з дисциплін “Основи психології та педагогіки” (Лазуренко О.О., Київ, 2005), “Навчально-методичні вказівки з організації та проведення самостійної позааудиторної роботи студентів” (Лазуренко О.О., К,2005) та ін.

Даний навчальний посібник підготовлений у відповідності до змісту Державних стандартів вищої медичної освіти та базується на концепції і навчальній програмі курсу “Основи психології. Основи педагогіки”, розробленої на кафедрі загальної і медичної психології та педагогіки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця під керівництвом доктора психологічних наук, професора Максименка С.Д.

З М І С Т

Передмова	3
Частина 1. Основи психології	5
Розділ 1. Вступ до психології	5
1.1. Психологія як наука, її предмет та завдання	5
1.2. Основні напрями, школи та концепції у психологічній науці	16
1.3. Методи психологічних досліджень	22
Розділ 2. Особистість. Діяльність. Спілкування	32
2.1. Психологія особистості	32
2.2. Психологічний аналіз діяльності	41
2.3. Категорія спілкування у психології	48
2.4. Соціальні групи	63
Розділ 3. Пізнавальна сфера особистості	77
3.1. Увага як особлива форма психічної активності	77
3.2. Відчуття	82
3.3. Сприймання	89
3.4. Пам'ять	97
3.5. Мислення	105
3.6. Уява	117
Розділ 4. Емоційно-вольова сфера особистості	125
4.1. Емоції та почуття	125
4.2. Воля	133
Розділ 5. Індивідуально-психологічні відмінності особистості	141
5.1. Темперамент	141
5.2. Характер	148
5.3. Здібності	153

Частина 2. Основи педагогіки.	161
Розділ 1. Загальні основи педагогіки	161
1.1. Предмет і завдання педагогіки.	
Медична педагогіка	161
1.2. Історія педагогічної науки	171
1.3. Розвиток особистості в процесі навчання та виховання	179
Розділ 2. Дидактика – теорія освіти та навчання	187
2.1. Основні категорії дидактики. Характеристика навчального процесу	187
2.2. Зміст освіти. Організація навчання у вищій школі	196
2.3. Болонський процес і національна вища школа	201
2.4. Система освіти у країнах Європи	209
Розділ 3. Теорія виховання	247
3.1. Загальні закономірності виховного процесу	247
3.2. Виховання лікаря	260
Розділ 4. Професійно-педагогічна діяльність	267
4.1. Педагогічна діяльність як базова категорія педагогіки	267
4.2. Майстерність педагогічного спілкування	272
Частина 3. Навчально-методичні вказівки з організації та проведення самостійної позааудиторної роботи студентів.	279
Частина 4. Підсумкова контрольна робота.	317

ЧАСТИНА I. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ

Розділ 1. Вступ до психології

1.1. Психологія як наука, її предмет та завдання

Психологія – це галузь знань про внутрішній світ людини, одна з наук про людину. У перекладі з грецької – “псюхе” (душа), “логос” – (вчення, слово). У давнину під “душею” розуміли деяку безсмертну істоту, що живе в тілі людини і в момент смерті покидає її.

Основні етапи розвитку психології як науки:

IV етап	Психологія як наука про факти, закономірності та механізми психіки	Сформувалась на базі філософії діалектичного матеріалізму; основу сучасної психології становить теорія відображення навколишньої дійсності
III етап	Психологія як наука про поведінку	Виникає у XX ст.; основними завданнями психології є спостереження за тим, що можна безпосередньо побачити, а саме поведінку, вчинки та реакції людини, при цьому мотиви поведінки не враховувались
II етап	Психологія як наука про свідомість	Виникає в XVII ст. в зв'язку з розвитком природничих наук. Спроможність думати, відчувати, бажати називалась свідомістю. Основними методами дослідження вважалося спостереження людини за собою та описання фактів
I етап	Психологія як наука про душу	Таке визначення психології існувало понад 2 тис. років тому. Наявністю душі намагались пояснити всі незрозумілі явища в житті людини

Назва науки збереглася й до сьогодні: слово “душа” закріпилося в нашій мові, але у зовсім іншому значенні. Під “душевними” якостями розуміють психічні явища, а слово “душа” означає психіку людини як продукт діяльності її мозку.

133. Педагогічні погляди К.Д.Ушинського.
134. Педагогічна діяльність А.С.Макаренка.
135. Педагогічні ідеї В.О.Сухомлинського.
136. Педагогіка в ХХ столітті.
137. Структура сучасної освіти в розвинутих країнах.
138. Актуальні проблеми сучасної педагогічної науки.
139. Освітні проблеми національного відродження в Україні.